

הקורח ארבע וכו'. פ' בראש דמכות (דף כ') ת"ר לא יקרוח קרחה יכול אפילו ד' וה' קריהות לא יבא חייב אלא אחת ת"ל קרחה לייחייב על כל קרחה וקרחה הני ד' וה' קריהות סיכי דמי כזה אחר זה ובחמש התראות פשיטא אלא בבית אחת ובהדא התראה מי מייחייב לא לריבא דסך חמש אלא בעושי שאל כלומר כס המשיך את השעיר ואותו צינור בבית אחת כלומר וההרו בו התראה אחת ואפ"ה מייחייב חמש: וחייב על כל הראש וכו'. פ"ק קדושין (דף ל"ו) יליף בגיט' דחייב על הראש כדון הענייני כלומר דבין שוקה בין עינו מן השער הנולד בפדחת בין שוקה בראש חייב: ובבמה שיטור הקרחה בפרק בראש דמכות (דף כ') פלוגתא דרב הונא ור"י ופסק כר' יוחנן:

הזו הקורח ראש וכו'. ברייתא שם:

הקורח קרחה בראש חצירו וכו'. בתוספתא למכות:

עושה כן על התורה כמו שהיה אומר הרבה מעות יש לי ואין לי שולחני להרצותו עכ"ל
 כ"ב המכ"ג שם : [הרא"ש פסק בשתי שערות חייב אבל אפילו באחד איכא איסורא
 ע"ב] : [ה] ואפילו מי שחלה ונטה למות אומרים לו התורה כדאימא בפ' במה מרליקין
 (דף ק"ז) :

שְׁעִיר הַמִּשְׁחָה עד כל עוונות בני ישראל . פרק שני שְׁמִירָה (דף ס"ו) וּפֶקַד דְּשִׁבוּעוֹת (דף ט"ו)
שְׁעִיר הַמִּשְׁחָה כו' עד תְּשׁוּבָה : פֶּסֶק דְּשִׁבוּעוֹת : אֲבָל אֵם לֹא עֵשָׂה תְּשׁוּבָה עַד כִּן הַקְּלוֹת .
פ' בְּחֵרָה דְּיוֹמָא (דף פ"ה) : בְּזִמְנָא הוּא עַד זִבְוֹ מִרְשָׁעוֹ . פֶּרָק בְּחֵרָה דְּיוֹמָא (דף פ"ה) וְנִירוֹשְׁתָּי

פ"ב א אי זו היא תשובה גמורה וכו'. בפרק בתרא דיומא (ס"ט) מיתמר דרב יהודה: אפילו עבר כל ימיו וכו'. כבר כתבנו בפרק שקודם זה דליתא ב"ק דקדושין (דף מ'): אלל הא דקאמר אפילו ציוס מיתמו שנאמר עד אשר לא תחפץ וכו' (שבת פכ"ג ק"ל). :

ב ומה היא התשובה וכו' ויעיד עליו יודע תעלומות וכו'. ואל"ת מה ראינו מצינו מולא נאמר עוד אלהינו וכו'. ויש לומר דהכי קאמר יקח לעד להשי"ת עליו שלא ישוב לחטוא עוד שנאמר ולא נאמר עוד וכו' כלומר שתחלת הפסוק הוא קחו עמכם דברים ושבו אל ה' ומה תאמרו לא נאמר אלהינו למעשה ידוע שהיה עבודה כוכבים הרי פשטיה דקרא שולקם לשם יחבדך לעד עליו שלא ישוב עוד לאותו עון :

ג כל המתודה בדברים וכו'. ריש פרק ב' דהעניות (דף ט"ז) אמר רב אלח בר אבהו אלדס שיש צו עבירה ומתודה ואינו חוזר צו למה הוא דומה לאדם שהפסד שרץ בידו שחט"פ שטובל בכל מימיו שטובל לא עלתה לו טבילה זרקו מידו זקן שטבל צמ' טאה עלתה לו טבילה שנאמר ומודה ועוזב ירוחם. ומפרש רבינו האי שאינו חוזר צו שאלו גומר בלבו לשב: וצריך לפרש החטא וכו'. ברייתא ב"ק בתרא דיומא (דף פ"ו) ולריך לפרוט החטא שנאמר אלל חטא העם הזה חטאה גדולה ויעשו להם אלהי זכר דברי רבי יהודה צו צבא ר"ע אומר אשרי נשוי פשע כסוי הטאה אלל מה זה שאמר משה ויעשו להם אלהי זכר

פרק שני

א אי זו היא תשובה גמורה. זה שבא לידו דבר שעבר בו ואפשר בידו לעשותו ופירש ולא עשה מפני התשובה. לא מיראה ולא מכשולן כח. כיצד הרי שבא על אשה בעבירה ולאחר זמן נתייחד עמה והוא עומד באהבתו בה ובכח גופו ובמדינה שעבר בה ופירש ולא עבר זהו בעל תשובה גמורה. הוא ששלמה אמר וזכור את בוראך בימי בחורותיך. ואם לא שב אלא בימי זקנותו ובעת שאי אפשר לו לעשות מה שהיה עושה אף על פי שאינה תשובה מעולה מועלת היא לו ובעל תשובה הוא. אפילו עבר כל ימיו ועשה תשובה ביום [א] מיתתו ומת בתשובתו כל עונותיו נמחלין שנאמר עד אשר לא תחשך השמש והאור והירח והכוכבים ושבו העבים אחר הגשם שהוא יום המיתה. מכלל שאם זכר בוראו ושב קודם שימות נסלח לו : **ב** ומה היא התשובה הוא שיעזוב החוטא חטאו ויסירו ממחשבתו ויגמור בלבו שלא יעשה עוד שנאמר יעזוב רשע דרכו וגו'. וכן יתנחם על שעבר שנאמר כי אחרי

זכר כר' ינאי דל"ר ינאי אמר משה לפני הקב"ה רבש"ע כסף וזהב שהרצית לישראל עד שאמרו די גרם להם שיעשו להם אלהי זכר. ואע"ג דהלכה כר"ע מהצירי לא פסק רבינו כוותיה משום דלאחר החס רב יהודה רמי כחייב אשרי נשוי פשע כסוי חטאה וכהיב מכסה פשעיו לא ילית ל"ק כאלן בחטא מפורסם כאלן בחטא שאינו מפורסם. והא כר' יהודה צו צבא חולא דלילו לר"ע אפילו מפורסם נמי לא דהא חטא העגל מפורסם הוה ואפלו הכי אמר עליה אשרי נשוי פשע ודריש לויטעו להם לדרשא אחרייתו אלל ודלוי כר' יהודה צו צבא אהיה וכיון דסבר רב כוותיה הכי נקטינן ואע"ג דרב זוט"ר צו צויה אמר רב נחמן משני האי רמיא דרמי רב כאלן בעבירות שצין אדם למקום כאלן בעבירות שצין אדם לחצורו והאי שמיא מני אחי כר"ע ופסקה רבינו להכיה שמיא כושר דמ"מ הלכה כר' יהודה צו צבא כדמשמע מדבר יהודה אמר רב. ומיהו אין גרסא צו מדברי רי"ף והר"ש ז"ל ויש ראייה לדברי רבינו מדאפליגו החס על עבירות שהתודה עליהם ציו"כ שצבר חס יכול להתודות עליהם ציו"כ אחר חס לאו וע"כ במפרש חטאיו מיירי אללם דלדברי הכל כל שלא התודה עדיין עליהם צריך לפרסם :

ד מדרכי התשובה וכו'. פ"ק דר"ה (דף ט"ז) אמר ר' יתחק ארבעה דברים מקרעין גזר דיו של אדם ואלו הן נדקה נצקה שמוי השם ושמוי מעשה ויש אומרים אף שמוי מקום, ואל ה' דברים אלו רמז רבינו בדבריו אלה :

ושבה

שובי נחמתי. ויעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם שנאמר ולא נאמר עוד אלהינו למעשה ידינו וגו'. וצריך להתודות בשפתיו ולומר עניינות אלו שנמר בלבו : **ג** כל המתודה בדברים ולא גמר בלבו לעזוב הרי זה דומה לטובל ושרץ בידו שאין הטבילה מועלת לו עד שישליך השרץ. וכן הוא אומר ומודה ועוזב ירוחם. "וצריך לפרוט [ג] את החטא שנאמר אנא חטא העם הזה חטאה גדולה ויעשו להם אלהי זכר : **ד** מדרכי התשובה להיות השב צועק תמיד לפני השם בבכי

א עור אר"ס סי' תר"ז פסק כר"ע דאין צריך לפרט :

לחם משנה

מתגבר עליו ואומר לו ראה פלוגת ואותו מקום ואותו פרק הוא קום עשה מה שעשית כבר ע"כ. ורבינו לא כתב פסם ראשונה ושניה ונראה שלא היה צורך אלל כנון שצבא לידו דבר עבירה ופירוש מהו רב יהודה צבא צבא אשה צבא צבא וכן גורם הרי"ף בהל' מכות. ובאמתו פרק היינו צבא גופו כלומר צומן בהמרות :

ב ומה היא התשובה שיעזוב החוטא וכו' ויעיד עליו יודע תעלומות וכו'. ואל"ת איך הקב"ה יעיד עליו כך וכי לא נאמר בהמרה בידו והרי אמרו הן בקדושו לא יאמין. ויש לומר דפירוש כך שצבא שהוא עושה תשובה צריך שיקבל עליו לעד להשי"ת שלא ישוב לזה החטא לעולם והוא על דרך ואעידה לי את השמים ואת הארץ שמקבל עליו לעדים לשמים ולאחר והראיה שהביא הוא כך כיון שהכתוב אמר כל חטא עון וקח סוד הרי כיון שאנו אומרים לו שלא נאמר עוד אלהינו למעשה ידינו הרי אנו מקבלים אותו לעד על ככה :

ג כל המתודה בדברים וכו'. בסדר העניות (דף ט"ז) והוצא צבא צבא הרי"ף בפרק יו"כ : וצריך לפרט החטא כו'. בפרק יו"כ (דף פ"ו ע"ב) וצריך לפרט החטא שנאמר אלל חטא העם הזה חטאה גדולה [ויעשו להם אלהי זכר] דברי ר' יהודה צו צבא ר"ע אומר אשרי נשוי פשע כסוי חטאה ופסקו שאר הפוסקים כר"ע דהלכתא כותיה מהצירי ורבינו פסק כרבי יהודה צו צבא וכבר נתן הר"ב טעם לדבר והראיה שהביא מצרייתא (ס"ט) דעבירות שהתודה עליהן יו"כ זה וכו' אינה ראייה דיש לדמות דלוייר בעבירות שצין אדם לחצורו שמתודה עליהן כנון גזל ורציחה וכו' צבא אלל מכל מקום הטעם האחר שכתב ר"ע שהוא חלוש קצת כמ"ש הוא ז"ל יש לסמוך עליו לפסוק דלא כר"ע משום דלר"ע כשיזכרם לית לן צה שכן ציוולמי כשהצירי דברי ר"ע אמר ר"ע אומר אינו צריך שנאמר אשרי נשוי פשע כסוי חטאה למעשה דלר"ע חס הזכירם לית לן צה ולר' יהודה צו צבא צריך להזכירם וכן נקטינן כר' יהודה צו צבא כיון דליכא פסול לר"ע וכל שכן דליכא קצת טעמא לסייע לפסוק כר' יהודה צו צבא. ואל"ת היכי קאמר הכא הפורט חטאו שהוא עבירות שצין אדם למקום שכן הביא ראייה מקרא דאלל חטא העם הזה חטאה גדולה שהוא עבירות שצין אדם למקום הא אמרינן לקמן דעבירות שצין אדם למקום אשרי נשוי פשע כסוי חטאה. וי"ל דהיינו דוקא לגלותם צבאים אלל ציוו למקום צריך לגלותם ולפרסם. וזה שכתב רבינו לקמן אלל שז לפני האל צריך הוא ופורט חטאיו לפניו כלומר ציוו למקום וכן למעלה צבא צבא ח' כשהזכיר הוידוי אמר עויתי פשעתי לפניך ועשיתי כך וכך כלומר שצריך לפרט החטא לפניו יחבדך אלל לא צבאים וזה שאמר ר"י צו צבא וצריך לפרט החטא ולר"ע אפילו ציוו למקום לא צריך וליה הלכתא כותיה מטעמא דפירשהי :

ד מדרכי התשובה וכו' ומשה שמו וכו' ומשה מעשיו וכו'. ב"ק דר"ה (דף ט"ז ע"ב) אמר ר' יתחק ארבעה דברים מקרעין גזר דיו של אדם ואלו הם ע"ש וכן פ"ה וכן פסק ר' שמחה :

הנהגות מיימוניות

[א] וב"ב בס"ה לשון העמוד עד ומת בתשובה שתשובה שנאמר עד אשר וכו' ע"כ : [ב] פרק בתרא דיומא דאמרין כר' יהודה צו צבא אלל ר"ע דאמר אשרי נשוי פשע ע"ש וכן פ"ה וכן פסק ר' שמחה :

מגדל עוז

פ"ב אי זו היא תשובה גמורה. פ' בתרא דיומא שם ופ"ק דע"ז (דף ט"ז) : אפילו עבר עד שגמר בלבו. פרק בתרא דיומא וכו' שכתב פרק השואל (דף ק"ה) ובכמה מקומות בתלמוד ובירושלמי ובתוספתא : כל המתודה בדברים עד ירוחם. פ' סדר תעניות (דף י"ז) : וצריך לפרוט עד אלהי זכר. פרק בתרא דיומא (דף פ"ו) : מדרכי התשובה עד ושלל רוח. פ"ק דר"ה (דף י"ח) :